

'Moeilijke' vlinders

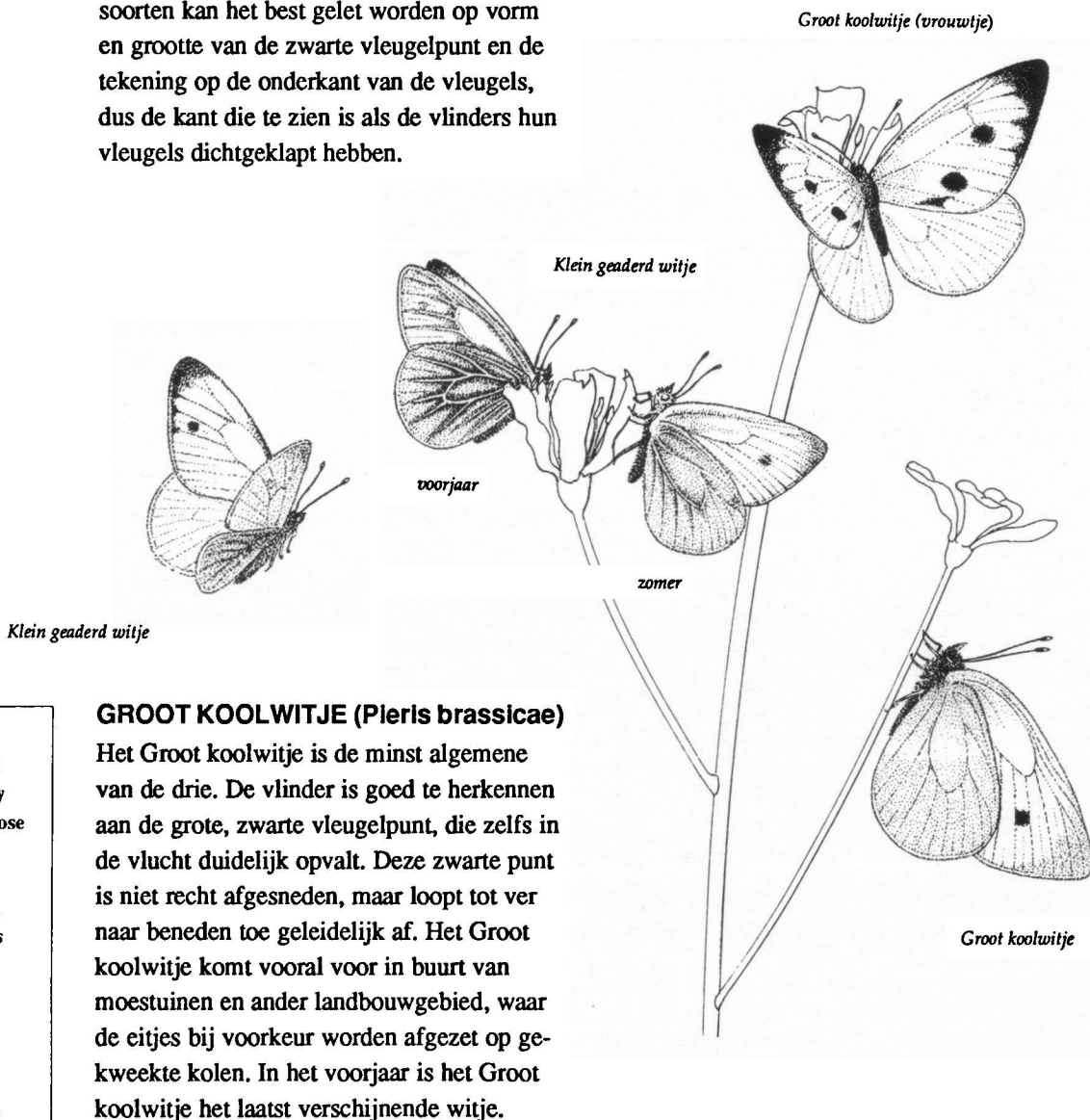
De meeste Nederlandse vlinders zijn gemakkelijk herkenbaar. We hebben 'gelukkig' maar 60 soorten. Sommige soorten echter blijken in het veld regelmatig problemen te geven. In een vaste rubriek in *Vlinders* zullen een aantal van die 'moeilijke' soorten besproken worden. Deze keer de witjes.

Kars Veling

In Nederland kunnen we regelmatig vijf soorten witjes tegenkomen. Drie daarvan - Groot koolwitje, Klein koolwitje en Klein geaderd witje - leveren in het veld nogal eens problemen op. Voor de herkenning van deze drie soorten kan het best gelet worden op vorm en grootte van de zwarte vleugelpunt en de tekening op de onderkant van de vleugels, dus de kant die te zien is als de vlinders hun vleugels dichtgeklapt hebben.

KLEIN KOOLWITJE (*Pieris rapae*)

Het Klein koolwitje is, zoals de naam al doet vermoeden, kleiner dan de voorgaande soort. Het scheelt ongeveer een halve centimeter, en dat is ook in de vlucht al een opvallend kenmerk. Het zwart op de vleugelpunt is veel kleiner en minder opvallend. In de vlucht lijkt dit zwart soms zelfs te ontbreken. De onderkant van de vleugels is wit-geel, en over de hele ondervleugel verspreid bevinden zich kleine grijze schubben. Ook het Klein koolwitje treffen we het meest aan in gecultiveerde terreinen, akkers, moestuinen en stedelijk gebied.

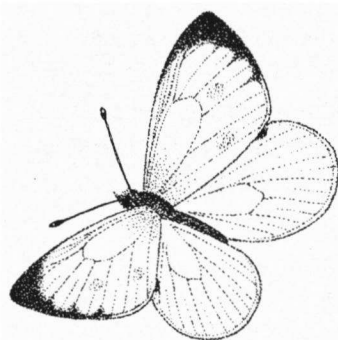
SUMMARY

Some butterfly species belonging to the family of the whites bear a close resemblance to each other, and are often difficult to distinguish. Characteristic features of *Pieris brassicae*, *P. rapae* and *P. napi* and some other whites are described, so that the species may easily be recognised in the field.

GROOT KOOLWITJE (*Pieris brassicae*)

Het Groot koolwitje is de minst algemene van de drie. De vlinder is goed te herkennen aan de grote, zwarte vleugelpunt, die zelfs in de vlucht duidelijk opvalt. Deze zwarte punt is niet recht afgesneden, maar loopt tot ver naar beneden toe geleidelijk af. Het Groot koolwitje komt vooral voor in buurt van moestuinen en ander landbouwgebied, waar de eitjes bij voorkeur worden afgezet op gekweekte kolen. In het voorjaar is het Groot koolwitje het laatst verschijnende witje.

Groot koolwitje (mannetje)

KLEIN GEADERD WITJE (*Pieris napi*)

Het Kleine geaderd witje vinden we meer in 'natuurlijk' gebied, bossen en natuurterreinen. De verschillen in leefgebied tussen de witjes zijn echter niet absoluut. Soms komen de drie soorten in een terrein door elkaar voor.

Het Klein geaderd witje heeft diverse wilde kruisbloemigen als waardplant, zoals Look zonder look, Herik en Koolzaad. De bovenzijde lijkt wel op het Klein koolwitje, maar het belangrijkste verschil is te zien op de onderzijde. Vooral in de voorjaarsgeneratie is er een zeer opvallende donkergrijze bestuiving, die geconcentreerd ligt langs de aders. Hierdoor is de onderzijde duidelijk 'geaderd'. In de zomer is deze tekening minder duidelijk aanwezig (zie tekening).

Klein koolwitje

Zittend zijn het Klein koolwitje en het Klein geaderd witje dus wel te herkennen. Vliegend wordt het al moeilijker. Een 'gevoelsmatig' kenmerk is de kleur in de vlucht. Het Klein koolwitje is geel-wit, terwijl het Klein geaderd witje meer groen-wit overkomt. Dit is niet een echt 'hard' kenmerk en u moet uzelf maar oefenen in deze vliegbeelden. Probeer de vliegende witjes te volgen tot ze even stilzitten en controleer dan uw 'gevoelsmatige' determinatie. U zult merken dat u in de loop van het seizoen ook de vliegende witjes uit elkaar kunt houden.

Twee andere leden van de witjes-familie zijn de Citroenvlinder en het Oranjetipje. De mannetjes vormen geen enkel probleem. Van de Citroenvlinder is het mannetje echt geel, terwijl de oranje vleugeltop bij het mannetje van het Oranjetipje onmiskenbaar is. Het vrouwtje van de Citroenvlinder is groenig-wit en groter dan Klein koolwitje en Klein geaderd witje. De zwarte kleur van de koolwitjes ontbreekt bij de Citroenvlinder. Het vrouwtje van het Oranjetipje heeft wel weer een klein, zwart vleugelpuntje. Het Oranjetipje is kleiner dan de koolwitjes en heeft een wat meer fladderende vlucht. De onderzijde is onmiskenbaar door de groengele gemarmerde tekening.

Een aantal soorten van de witjes-familie komt slechts zeer zelden in Nederland voor. Het Boswitje heeft in Nederland geen vaste populatie meer, maar komt nog wel vlak over de grens in België voor. Dit witje komt heel fragiel over en vliegt ook 'huppelend'. Als u er een ziet weet u wel wat we bedoelen. Ook het Groot geaderd witje wordt nog slechts sporadisch gezien. Hij heeft zeer sterke zwarte aders op witte of bijna doorschijnende vleugels.

Wel worden jaarlijks nog Gele luzernevlinders waargenomen, waarvan de vrouwtjes ook gelig-wit zijn. Luzernevlinders zijn te herkennen aan het feit dat ze altijd haast lijken te hebben.

Hopelijk zult u het komend seizoen de witjes wat gemakkelijker uit elkaar kunnen houden. Aan de medewerkers aan het vlinderonderzoek zouden we willen vragen om witjes alleen dan door te geven als u ze echt heeft herkend. Met waarnemingen van 'koolwitje(s)' kunnen we weinig doen.

Tekeningen bij dit artikel: Paul Schoenmakers.